

NIEMĄDRY (50) ai

W pisowni łącznej (32), w rozłącznej (18).

e jasne.

sg m N niemądry (19). ◊ G niemądrégo (4); -égo (1), -(e)go (3). ◊ D niemądr(e)mu (2). ◊ A niemądrégo (2), niemądry (1); -égo (1), -(e)go (1). ◊ I niemądrym (1). ◊ f N niemądrą (3). ◊ G niemądr(e)j (1). ◊ A niemądrą (1). ◊ L niemądréj (1). ◊ n N niemądr(e) (2). ◊ A niemądr(e) (1). ◊ L niemądrym (1). ◊ pl N m pers niemądry (3). ◊ G niemądrych (4). ◊ D niemądrym (2). ◊ A m pers niemądr(e) (1). ◊ I m niemądr(e)mi (1).

Sł stp notuje, Cn, Linde brak.

Głupi, lekkomyślny; chory umysłowo; insipiens BartBydg, Vulg; insensatus Mącz, Vulg; amens, delirus, excors, inconsultus Mącz; stupidus in intellectu PolAnt; imprudens Calep (50) : BartBydg 75; FalZioł V 47v; Kto fie nie mądrym kxiążęciu albo panu zachować chce, wewźem iego woley nafladuy. BielŻyw 83; BierRozm 8; Leop Prov 7/7, 21/20, Ez 21/31, Rom 10/19; Amens, Niemądry/ głupi/ który odźedł od rozumu. Mącz 216b, 9c, 63d, 65b, 189c, 195c, 382d; LeovPrzep F2; RejPos 312v; KochFr 77; Calep 514b.

W przeciwstawieniu: »niemądry ... roztropny« (1): Lepfzyć iest człowiek bogoboyny choćiafz nie mądry / niżli nązbyt roftropny/ á gwałtownik zakonu nawysze^{go}. BudBib Eccli 19/20.

W porównaniu (2): Lecż Papieżowie [...] ie iáko oycowie/ nie mądre fynty/ częłtym vpominánim y połty fwemi obfyłáiąc/ lecżyli/ do zgody Chryftufowey przywodzili SkarJedn 242.

W charakterystycznych połączeniach: niemądry(-e) biskup, człowiek (ludzie) (6), dziecię, książe, lud, młodzieniec, pan, syn.

Szeregi: »niemądry i bezrozumny« (1): wżákże żaden z nich [biskupów carogrodzkich] nigdy ták nie mądry y bezrozumny nie był/ żeby fię nád Papieżá [...] podnośić SkarJedn 174.

»(nie jeno) niemądry, (ale i) zły« [szyk 1:1] (2): LubPs N5v; á wżdy ten [Bolesław Śmiały] [...] nie ieno nie mądrym/ ále y złym był człowiekiem OrzJan 93.

W przeni (1) :

Wyrażenie: »niemądra głowa« (1): Och och tocz płocha rada/ znać z nie mądryy głowy RejJóz Ev.

α. W funkcji rzeczownika (15) : BielŻyw 73; BierRozm 21; RejRozpr Av; KromRozm II b; LubPs Dv; Powftań Boże rozłąc łpráwę swoię: wśpomni ná bluźniertwo/ tho kthore fie dzieie od niemądryego cały dzień. Leop Ps 73/22, Eccli 27/13; LeovPrzep b; A iam przelzedł wiele krolełtw y zamków/ á nienálazłem ták niemądryego/ iáko ty. HistRzym 91; KochPs 140; JanNKarGórn G4v.

W połączeniu szeregowym (1): Zbrániác fye tákiego Żywotá/ połzło coś ná niemądryego: Nievznác záfyę/ łpráwá niewierného: Nieumiéc znośić/ namniéy niemężnego.ZawJest 27.

W przeciwstawieniu: »niemądry ... mądry« (1): Pátrzciefz tedy brácia/ iákobyście ołtroźnie fię łpráwowáli: nie iáko niemądry/ ále iáko mądry [non quasi insipientes, sed ut sapientes] WujNT Eph 5/15.

Szereg: »mądry i niemądry« (1): Graekom y innym narodom/ mądrym y niemądrym [sapientibus et insipientibus] iestem powinien WujNT Rom 1/14. [Ponadto w prze1 r.].

W przeni (1) :

Wyrażenie: »niemądry sercem« (1): zątrwożeni łą wśfyłcy niemądrzy łercem [*insipientes corde*].
Leop Ps 75/6.

a. Wykazujący głupotę, brak rozsądku; dokonany bez zastanowienia, nieprzemyślany; *indisciplinatus, stultus Vulg (10)* : Głupie Książęta Táneyłkie/ mądra rada Fáraonowá/ dąły radę niemądrą. *Leop Is 19/11, Eccle 5/3*; Słubiłśli co Pánu Bogu/ nie przedłużay łpełnić/ bo łie mu nie podoba niemądre á niewierne obiecowanie. *BielKron 80*; Praematurum iudicium, Ráne baczenie/ to yełt niemądre/ głupie/ łzalone. *Mącz 211d; Prot A3; NiemObr 148*; Odpuść kaźń/ odpuść winę łlubu nie mądrého *ZawJeft 47; KochFrag 27; GosłCast 25.*

W charakterystycznych połączeniach: niemądre(-y, -a) baczenie, chciwość, mowa, obietnica (obiecowanie) (2), rada (2), słowo, sprawa, łlub.

Szereg: »niebaczny a niemądry« (1): nierozumiełzli/ włoż rękę ná wśtá twoie/ by łie niepodchwycono w słowie nie bącznym á nie mądrym [*in verbo indisciplinato*] *Leop Eccli 5/14.*

Synonimy: bezhumny, bezrozumny, błazeński, błażniwy, głupi, gruby, niebaczny, nieobaczny, nieopatrzny, nierozmyślny, nieroztropny, nietrafny, nikczemny, prosty, szalony, tępy; **α.** błazen, dureń, głupek, głupiec, głupik, prostak; **a.** niebaczny, próżny.

Cf MĄDRY

ASt